

Lengyel Zoltán

harmadik capriccio (vándor is csak azért lettem)

megérkeztem: kávé forrázta nyelvem fél-
szegségemben tartott akár egy kimondás
előtti pillanat, hosszan jöhettünk néz-
nem számolva üveg mögött az ember táj
között szerelem kudarcát, a fák ez a
föltés az oszlopok: vajon miféle lá-
zadás lenne nem hinni futásuk? megtart
a megérintés bizalma, lehetne há-
tam akár verítékes elnézem cige-
rettáját az ablaktörést s ahogy a vá-
ros végen felvett: csak mind engem féltene!
rejtett alanyok: egészségnek szembe ál-
mának vétekezni hagyva, és lassan men-
tünk (mozdulataim éreztem előre:
bizonyosságod kégyelem-hajkurászó ked-
vem lesz mint ölkünkben a tékozló erek.)

nem szolt én nem szóltam éreztem ekkor men-
tünk meg vagy fél percet — ebből az egész-
ből: hosszan jöhettünk és dolgaim már nem
hitték: megfeszültek köröttem: de csak szép

Móra F. Sándor

Október 18.

Ma reggel — még vekker csörgése előtt — furcsa zajra
ébredtem. Olyan hörgés-szerű. Eltartott jónéhány pillana-
tig míg alsó fejem kitérítve rájöttem, hogy a kutvám
hangját hallom. Mikor a papucsomért nváltam, mellette két
tekintélyes méretű, vérmocsos him patkánydögöt találtam.
Ahogy a hang irányába mentem, megláttam, hogy a WC
ajtó nyitva van — nyilván az este felejtettem el becsukni
— s kutvám fajtiszta foxi — bent egy jókora patkánnyal
viaskodik. Biztatásomra hamar végzett vele. Bár a fene
tudja lehet, hogy a patkányok megeszik a bogarakat, me-
lyek ugyancsak elszaporodtak az utóbbi időben. Minden-
esetre visszaerősítettem a WC csészebe a rácot, mely a
patkányok kibujását veit hivatva meggátol. Valószínűleg
a kutva tépte fel, amikor meglátta az állatokat alatta. Jó
lesz figyelni a WC-ajtóra: a falak vékonyak, s a szomszédok
így sem lelkesednek a kutvámért. Ok vadászgörénynt
használnak, ami, persze sokkal csendesebb állat. Reggelire
fejet kívántam. Le is mentem a két bérház közötti parkba,
ahol a szomszéd "tízemeletes házban lakó nyugdíjas asszony
szokta birkáit legeltetni. Az asszonyt azonban nem talál-
tam, így lakására mentem. A félhomályos folyosón — csak néhány
petróleumlámpa világított — nem tudtam a lakónégyev-
zekben a nevéket kibetűzni, a padozatot vastagon borító trá-
gva azonban útba igazított. Az asszony közölte, hogy nem
tud tejet adni, ugyanis az összes birkáját eladta, csak né-
hány fiatal jószágot tartott meg. Ezek azonban még nem
tejelnek. Kérdésemre elmondta, azért kényszerült erre, mert
a napokban egy eltévedt légvédelmi rakéta berepült kon-
yhája nyitott ablakán, s telibe talált a hűtőszekrényét. A
birkáért kapott pénzből azonban sikerült másikat vennie, s
ha a növendékállatok felcseperednek, ismét árusít majd te-
jet.

Udvariasan elköszöntem tőle, bár magamban bosszan-
kodtam kissé: élék-halok a birkáteit. Igazán nem kellett
volna minden tejelő birkákat eladnia! Egészen biztos, hogy
egy-kettőt meghagyhatott volna, ha akarja, a lústa ven-
szírtíró. Talán sok munkája volt az állataival, s most pi-
henni akar. És minék a hűtőszekrény? Nekem például so-
ha nem is volt hűtőszekrényem, hiszen ma már mindenféle
étel tartósítva van, s bármeddig eláll károsodás nélkül.

Bosszúsán indultam munkahelyemre is. Ma ideológiai
továbbképzés lesz, s nekem — mivel úiságolvasó — tévé-
ző ember vagyok — aligha tudnak újat mondani. Azért
igyekeztem jó képet vágni a dologhoz. Nem akartam, hogy
közismerten rossz modorom ismét felülkeredjen. Ezért,
amikor az egyik ifjú kolleaganő ajánlatot tett, igen udvaria-
san utasítottam vissza. Sajnálkozást mímelve azt mondtam,
hogy előrehaladott szifiliszem van. Fénylő szemekkel kissé
csalódottan tekintett rám. Hozzátettem még, hogy nagyon
rendelkezésére. Talán elhitte ezt: beszélgetésünk után is kacé-
ran nézett, szinte az egész előadás alatt. Azt hiszem, sürgő-
sen munkahelyet kell változtatnom. Bár igaz: a hölgy csi-
nos és fiatal... Munka után a belvárosban sétálgattam, a
kirakatokat nézegetve. Ezt a fajta tevékenységet nagyon
szeretem, s hogy meg ne unjam, csak ritkán folytatom. Bal-
szerecsémre elkapott az eső, s mivel saválló esernyőm
nem volt nálam, úi, szintetikus angyagú zakóm szinte szét-
olvadt. Az eső elől egy középület árkádja alá menekültem.
Kisvártatva hangos kiabálásra lettem figyelmes. Az út kö-
zepén harminc-negyven embert haitott néhány népművelő-
egyesület fiatalja. A lányok báiait erősen kiemelte aranyszalakkal
díszített necceruháuk. Őket bámulva nem vettem
észre, hogy az egyik fiú gyorstüzélő pisztolyával rám céloz.
Csak akkor ocsúdtam fel, mikor az árkád egyik oszlopát a
fejem fölött félig elporlasztották a robbanógolyók. Futás-
nak eredtem, s csak lakásom aitaiban mertem megállni.
Nem követtek. Persze — jutott eszembe, amikor már biz-
tonságban voltam — nyilván azért léstettetek meg, hogy
visszaállják a sorsa, ahonnan hitük szerint elszóktek. Úgy
látszik, újabban rendszeresítették náluk a robbanógolyó-
kat: ezt eddig nem tapasztaltam. Este, vetkőzés közben ész-
revettem, hogy kedvenc szürke zoknim kilgyukadt, s nagy-
lábúim kikandikál a résen.

Szegedi és odesszai költők antológiája

Ha valaki azt a fel-
adatát kapná, hogy tartson
rövid előadást a magyar líra
fejlődéstörténetéről, nyugodt
lélekkel meglehetné akár
azt is, hogy bevezetőként a
versantológiák történetéről
szól. Az antológiák ugyanis,
mint rész az egészt, nyomon
követhetővé teszik az iro-
dalom — adott esetben a
líra — egészének immanens
fejlődési folyamatát. Külö-
nösen érvényes ez az elmúlt
huszonöt év alatt, a fővá-
rosban megjelent, de leg-
alább annyira a vidéken
szerkesztett antológiák egész
sorára. Ez utóbbiak között
nem jelentéktelen szerepet
töltöttek be a Szegeden
publikált gyűjtemények, me-
lyeknek utóbbi huszonöt év-
nyi periódusát a Szegedi
fiatalok antológiája nyi-
totta meg 1959-ben. A mára
hagyománnyá vált Collegium
Artium keretében született
kötet a sorozatot vezető
Király István szerkesztésé-
ben, Kiss Lajos előszavával
jelent meg. Ezt követte egy
évtel később a Piros virá-
gok (Gyenge Balázs és Ko-
vács Miklós szerkesztésé-
sében, 1967-ben pedig a Mo-
csár Gábor szerkesztette
Tiszatáj című antológia (az
előszót Vörös László írta).
Ezután hosszú ideig kellett
várnia a szegedi olvasókö-
zönségnek, mígnem 1979-
ben, Ili Mihály bevezetőjé-
vel — e kritika szerzőjének
szerkesztésében — megjele-
nhetett az újabb, hat Szeged-
en élő költőt (Petri Csathó
Ferenc, Baka István, Téglá-
sny Imre, Zalán Tibor, Géczy
János, Belányi György) be-
mutató kötet: a *Gazdátlan
hajók*. Azóta felgyorsulni
látszik az idő, mert már
azóta megjelent a legifjabb
szegedi költőnemdzedék köte-
te, a *háztárs lehetőségei*
című, amelynek szerkesztését
Vörös László vállalta magára.
Az utóbbi két gyűjtemény
közé illeszkedik időben az
1981-ben megjelent vers-
gyűjtemény: *A partok felett*.

Ez az antológia tehát
kettős kötődésű: kötődik a
már említették szelleméhez
és kötődik — más szempont-
ból — mindazokhoz az
irodalmi hagyományokhoz,
amelyeket Szeged és Odessza
története, egyaránt magáé-
nak mondhat. A két város
irodalmi kapcsolatainak uta-
lászerű felelevenítésére kor-
látozódik a kötet szokatlá-
nul, de szerencsésen szűk-
szavú szerkesztői bevezetö-
je, amelyből megtudhatjuk:
„Az Odesszai Almanach már
1839-ben közzétesz egy Ber-
zsenyi-verseket (A táncok
címűt), a két világháború
között pedig néhány évre
Odessza ad otthont a zse-
gedi származású emigráns
költőnek, Balázs Bélának.
A Fekete-tengeri nagy kí-
tőtőváros életét, történel-
mét a szegedi olvasó nem-
csak Bábel, Katajev, Ilf-Pe-
rov műveiből ismerheti, ha-
nem már a század elején
Ady tárcájából és Kiss Jó-
zsef verséből, később pedig
Ilyés Gyula 1934-es és Ve-
res Péter 1950-es útirajzá-
ból is.” Ez az antológia te-
hát nem a testvérvárosok

Október 15-én a Royal Irodalmi Kávéházban ös-
szeállítás mutatták be szegedi és odesszai költők ver-
seiből. Ebből az alkalmából közöljük A partok felett
című antológia kritikáját.

A partok felett

szokásos protokolljának
megfelelő szándékkal ké-
szült, hanem az újabb tör-
ténetünket megelőző idők
hagyományaira is alapozó,
jelen idejű összegzésre, egy
„viszonylagos teljességű kör-
kép” felrajzolására vállal-
kozott. A versválogatás
egyidejűen és azonos szö-
veggel jelent meg magya-
rul Szegeden és ukránul
Odesszában. Szegedet tizen-
egy, Odesszát tizenhét költő
képviseli a kötetben.

Az antológia címe-
nek értelmezésekor a szerkesz-
tők a következőkre hívják
fel a figyelmet: „A partok
felett: olyan emelkedett
perspektíva, ahonnan szem-
lélődve fontosabbnak tünik,
ami összeköt bennünket,
mint ami megkülönböztet.”
Amikor az a szándékunk,
hogy bemutatjuk a könyvet,
előre kell bocsátanunk, hogy
nemcsak a közös, de a meg-
különböztető sajátosságokra
is figyelni igyekszünk: Mint
minden, több szerkesztő ké-
szítette kötet, ez sem mond-
ható igazán harmonikus
szerkesztettnek. A költők
sorrendjét más-más meggon-
dolás határozta meg a két
város — tájégyesség esetében.
A szovjet anyagot válogató
Viktor Narusevics a leg-
kézenfekvőbb megoldást vá-
lasztotta, amikor születésük
évszáma szerint sorolta egy-
más mellé (mögé) a költö-
ket. A csak néhány költőt
szerepeltető antológiának
megfelelő gyakorlat ez, itt
azonban, ahol tizenhét szov-
jet költővel találkozhatunk,
úgy tűnhet, mintha egyúttal
értékét is jelentene a koráb-
ban születés ténye. Bizonyá-
ra, érezte, ezt maga a szer-
kesztő is, s föloldani vélte a
gondot azzal, hogy — arányo-
san — nagyjából azonos
számú (öt-hat) verssel sze-
repelteti az idősebb és a
fiatalabb költőket egyaránt.
A szegedi rész szerkesztői-
nek — Grezsa Ferenc és
Olasz Sándor — meggon-
dolása nem olyan nyilvánvaló,
mint szovjet kollégájuké, de
talán éppen ezért is igazma-
sabb olvasatot is kínál.

Egy másik kérdésben
világot nagyon is hasonlít a
szovjet és magyar anyag
szerkesztőinek szempont-
rendszere. Szerencsés módon
óvakodtak attól, hogy túl-
zoltan sok direktén verbá-
lisan is Szegedre, illetve
Odesszára utaló versekkel
adjanak hangsúlyt a költők
egy-egy adott tájhoz kötö-
désének (kötöttségének). S
bár — természetesen — azért
van néhány ilyen vers is:
Szegedi fűzfá, Éjjel a Tisza
(Andrássy Lajos); Szeged
(Lódi Ferenc); A Marosnál
Ady tárcájából és Kiss Jó-
zsef verséből, a kötet na-
gyobb részének versanya-
ga látenszen, rejtve örzi a
„szegediséget”, mint például
az e szempontból talán leg-
eredetibb versben, Petri

Csathó Ferencnek a posztu-
lációt, az önmagukra ki-
szóló belső parancsot kife-
jező, infinitívusokra épülő
itt maradni című versében:
„Itt maradni. Leülni Juhász
Gyula asztalához. / S óhajok
hája alatt ugyanabban a ha-
rangszóban; / levelet írni
Nakoncipánba / ugyanazon a
kórhadai ágyon; / itt mara-
dani; / örízni Dózsa fejét, An-
návai, aki nincs többé.” Az
odesszai részben is csak né-
hány olyan verset találunk,
amely a közvetlen természeti
környezetet, a várost és
környékét választja tárgyául;
Mint este a város fölött
(Rjadczenko) Odessza (Sztri-
zsenyuk). Ahogy a magyar
költők a Tiszát, a Marost,
úgy éneklük meg az ukrán
költők a tengert, vagy épp
a Dnyesztret: Tenger a falu
mögött (Danyilov), A pri-
morszkaja út (Izmail Gor-
don), Eltűnnek a hajók
(Nyeverov), Szülőföldem, ha-
zai táj (Volodimir Hetyman),
s köztük itt is találhatunk
olyat, amelyben a szülőföld
iránti érzések élményének
intenzitása egészen a távoli,
mitológiai múltig vezet át
az olvasót: Ez apánk, / gyer-
mekeink földje, / Sziklák
feszült / Prometheus teste...
E föld az én hazám — / ez
az én kincsem.”

A szerkesztők hason-
lóan jó arányérzékéről ta-
núskodik az is, ahány olyan
verset válogattak a kötetbe,
amely közvetve-közvetlenül
utal a magyar költők Szov-
jetunióban tett utazásának
az élményanyagára, vagy
az orosz, az ukrán és más
népek irodalmának-kultúrá-
jának hatására: Jászajna
Poljana, Moszkvai miniatü-
rök (Veress Miklós); Piroz-
mani, Kolkhisz (Szepesi
Attila); Moszkva felé (Pol-
ner Zoltán). Hozzá kell te-
nünk: e versek sem csupán
témájuknak köszönhetik ít-
szereplésüket, nagyobb ré-
szükben esztétikailag érvé-
nyes módon nyilatkozik
meg a tárgy. Az odesszai
részben is csak néhány ma-
gyar tárgyú művet találunk:
Az ifjú Budapest (Danyilov),
s a Szegedet is említő Ma-
gyar rapszódia (Nyeverov).

A néhány vers, amely-
lyen egy-egy költő szerepel
a kötetben, természetesen, a
legjobb válogatás mellett
nem elegendő ahhoz, hogy
bemutasson valakit, arra
azonban mégis alkalmas,
hogy bizonyítsa: valóban
tehetséges költőnek adtak
teret a szerkesztők. A zse-
gedi rész feszes portréi kü-
lönözö, más-más témájú,
tárgyú, műfajú versekből
állnak össze, felvilantva
ezzel is egy-egy költő világá-
nak sokszínűségét. E költő-
k némelyike ma már nem
Szegeden él, mégis jogosan
szerepel az antológiában,
amely az utóbbi két évtized

terméséről kívánt számot
adni. A már említettek
kívül helyet kaptak a kötet-
ben Baka István, Zalán Ti-
bor, Téglásny Imre, Simai
Mihály és Papp Lajos ver-
seit.

Az odesszai rész költői-
néi portréi a versek műfaja
szempontjából kevésbé elkü-
lönhithetők, mégis változa-
tosak, mert témájuk meg-
különbözteti őket. A forra-
dalom emlékének szentelt:
versek (Moroz: A Patyom-
kin zászlója, Huculenko: Az
első cölöp) mellett ott talál-
juk a II. világháborút fel-
idéző műveket (Domrin: Bal-
lada apámról, Huculcsak:
Örökösök, Sztrizsenyuk: Ne-
vek) és olyanokat is, ame-
lyek modern tanköltmény-
ben fogalmaznak meg egy-
egy magatartásformát (Mi-
hajlik: A boldogság napja,
Nyeverov: Ringató éjszaka,
Harmat). Kiténtek a kötet-
ből Berezsinszkij szerelemről
szóló ódáit, Moroz etűdjét,
néhány ars poetica (Kolo-
gij, Necserda) és azok a
versek, amelyek egy sajátos
panteizmust sugallnak (Mo-
roz: Nyírfácska, Rutkivsz-
kij: Földi csodák, Kologij:
Reggel, Kányafa). Érdekes
módon az utóbbi verstípus
alkalmazása a fiatalabb köi-
lőket jellemzi. Itt jegyezzük
meg, hogy a fiatalabb év-
járatú költők mondandója
keményebbnek, de egyúttal
mégis emberközelibbnek is
tűnt számunkra, mint idő-
sebb kollégáiké.

Az, nem lehet érté-
kelni egy antológiában a
költők kora, mégsem hagy-
hatjuk figyelmen kívül az e
szempontból látható feltűnő
különbséget az odesszai és a
szegedi költők között: míg
a szegedi rész legidősebb
költője (Lódi Ferenc) ötven-
négy éves, legfiatalabbja
(Zalán Tibor) pedig mind-
össze huszonnyolc, addig az
odesszaiak legidősebbje
(Szergej Danyilov) hetven-
kilenc, s az itt szereplő leg-
fiatalabb költőjük (Mikol-
ta Palijenko) is már har-
mincnyolc éves. Persze,
hogy ez végül is elhanyagol-
ható szempont, azt bizonyít-
ja a fordított munkája: Gá-
ti Kovács István, Benedek
András, Oláh János, Mezey
Katalin, Baka István, Balla
Gyula, Belányi György for-
ditásai szerencsésen homo-
gén kötetet eredményeztek.
Ez bizonyára annak is kő-
szönhető, hogy egy-egy for-
ditó csak egy-egy költő verseit
ültette át magyarra. A ma-
gyar rész válogatásával kap-
csolatban bizonyára minden
olvasó — a maga ízlése sze-
rint — hiányolni fog vala-
kit a könyvből, s ez termé-
szetes. E kritika szerzője a
fordítóként ugyan szereplő
— Belányi Györgyöt hiányol-
ja, aki — különösen a Gaz-
dátlan hajók megjelenése-
 óta — publikált verseivel
múltán gazdagíthatta volna
a szegedi lírát.

Az A partok felett cí-
mű antológia egyenetlensége
és apróbb hibái ellenére is
betöltötte feladatát, minden
bizonytal helye lesz Szeged
és Odessza irodalmi kapcsola-
tatainak krónikájában.

SZIGETI LAJOS SÁNDOR

Riverside

Country-találkozót ren-
deztek október elején az
Ifjúsági házban. A zenés
találkozóhoz hazai és külföldi
együttesek képviselték a mű-
fajt. Különösen nagy sikere
volt a budapesti Spirit
együttesnek, s a házigazda-
ként fellépő szegedieknek, a
Riverside zenéjének. Ezt az
együttest következő lapszá-
munkban mutatjuk be olva-
sóinknak.

Felvételünk a koncerten
készült

(Somogyi Levente felvétele)

Klubprogram

November 10. (szombat)
19.30 óra: Disco program.
November 12. (hétfő) 20
óra: Jazz-jazz (Jiri Stivin
Solo System és Binder Ká-
roly zongora koncertje).
November 13. (kedd) 19
óra: Táncház—Gyöprugli
JATE Néptánccsoport és a
Fabatka Banda közreműkö-
désével táncantantás.
November 14. (szerda) 20
óra: Bemutató mozi. Nagy-
rozsásási eset (magyar film)
rendező: Kalmár László.
November 16. és 17. Zárt-
körű rendezvény.
November 17. (szombat)
19 óra: Disco program Du-
nai Kálmán programja.

November 17. (szombat) 20
óra: Sportesernők — Jazz
koncert (Jan Garbarek Group)
November 19. (hétfő) 20
óra: Rock-klub, EAST együt-
tes.
November 20. (kedd) 20
óra: Pódium klub — „Magam
talán középre állok” — Da-
róczy Zsuzsanna színművés-
ző (Szabadka) Pilinszky-est-
je.
November 21. (szerda) 20
óra: Bemutató mozi
November 22. (csütörtök)
20 óra: Humorszalon „Hello!
anyuci!” (Bonz Géza, Lehr
Ferenc, Fogarasi János, Ka-
tona János humoristák mű-
sora).